

Н.Р. Кордзая
Б.В. Єгоров

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

МОНОГРАФІЯ

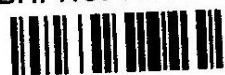
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Н.Р. Кордзая
Б.В. Єгоров

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Монографія

ОНАХТ 664
Основні поняття прод

714747

Херсон
ОЛДІ-ПЛЮС
2018

УДК 346.548:339.166.82(477)
К 66

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеської національної академії харчових технологій
(протокол № 10 від 06.03.2018 р.)

Рецензенти:

Буркинський Б.В. – доктор економічних наук, професор, академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Директор Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України.

Буценко І.М. – голова правління ПрАТ «Укрелеваторпром».

Шувалов С.Є. – президент Одеської регіональної торгово-промислової палати.

Немченко В.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Одеської національної академії харчових технологій.

Автори:

Єгоров Богдан Вікторович – доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НААН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, ректор Одеської національної академії харчових технологій

Кордзая Натела Рєвазівна – кандидат технічних наук, доцент кафедри маркетингу, підприємництва та торгівлі Одеської національної академії харчових технологій

Кордзая Н.Р., Єгоров Б.В.

К 66 Основні поняття продовольчої безпеки країни / Н.Р. Кордзая, Б.В. Єгоров. – Херсон : Олді-плюс, 2018. – 148 с.

ISBN 978-966-289-171-3

В монографії зроблена спроба узагальнення проблем формування продовольчої безпеки від зародження поняття терміну та його розвитку до сучасного його трактування. У виданні систематизовані та узагальнені дані з різних джерел: робіт відомих науковців, видань державних міжнародних установ, законодавчої бази України та країн світу, які були інтерпретовані автором для даної роботи. Зроблено огляд різних точок зору щодо генезису поняття «продовольча безпека». На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних літературних й нормативно-правових джерел розглянуто різні підходи до визначення поняття «продовольча безпека», системи формування та шляхів вирішення даної проблеми. Сформульовано нове визначення терміну «продовольча безпека», де одними з основних чинників є взаємозв'язок основних факторів впливу і формування продовольчих ринків та імпортозалежність у кожному з них.

Проведено аналіз підходів щодо виділення структурних елементів продовольчої безпеки країни. Досліджено стан розвитку законодавства країн світу та України щодо вирішення проблеми продовольчого забезпечення. Встановлено, що сьогодні, Україна є однією з країн, де механізм державної підтримки питань продовольчої безпеки ще не є сформованим. Запропоновано механізм формування продовольчих ринків. Розроблено модель формування продовольчої безпеки. Визначено основні елементи, які впливають на рівень продовольчої безпеки країни, серед яких одне з центральних місць посідає саме процес формування продовольчих ринків.

Видання може бути корисним науковцям у даній галузі, керівникам та спеціалістам продовольчих ринків, органам правління агропромислового комплексу, законодавчій та виконавчій владі, державним діячам та депутатам різного рівня, керівникам промислових підприємств, студентам магістратури і аспірантам з товарознавства, маркетингу, фінансово-економічної безпеки, харчових технологій та широкому колу читачів.

УДК 346.548:339.166.82(477)

ISBN 978-966-289-171-3

© Кордзая Н.Р., Єгоров Б.В., 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА»	7
2. АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТЕРМІНУ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА»	28
3. СТРУКТУРА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	46
4. ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ	69
5. ЗАГРОЗИ ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ	88
6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ	98
ВИСНОВКИ	124
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	128

ВСТУП

Найважливішим елементом системи життєзабезпечення людини і населення країни є продовольство. Забезпечення населення продовольством здійснюється через ринок продовольчих товарів. Контроль, оцінка та моніторинг цього забезпечення відображається у рівні продовольчої безпеки, яка формує рівень економічної та національної безпеки будь-якої держави і є одним із головних чинників незалежності.

Продовольча безпека – проблема глобальна, адже виробництво, розподіл та торгівля продовольством і харчовими продуктами є важливими компонентами державної соціально-економічної політики навіть тих країн, населення яких забезпечене продовольчими товарами у достатній або ж навіть надлишковій кількості. Вирішення проблем продовольчої безпеки є вагомим стратегічним і поточним актуальним завданням для кожної з держав нашої планети, а також одним з головних чинників мирного співіснування і формування засад довготривалого та якісного життя людей.

За останній час окреслилися загальносвітові тенденції формування продовольчої безпеки країн, основою яких є комплексність і перманентність. Водночас продовольчій безпеці кожної країни притаманні національні риси. Залежно від особливостей національної продовольчої системи, періоду її розвитку, від того, яка складова продовольчої безпеки набиратиме на тому чи іншому етапі пріоритетного значення, завдання її забезпечення модифікуються разом із змінами

внутрішніх і зовнішніх загроз та мають стратегічне значення для економічної та національної безпеки.

Загроза продовольчій безпеці означає зменшення, відсутність або руйнування головного ресурсу життя – їжі, або погіршення її якості, тобто поживно-енергетичних властивостей.

Оскільки їжа є основним джерелом життєвої енергії для людей, вона являє собою також необхідний елемент (як і повітря, вода, природно-кліматичні умови і територія) базисного комплексу забезпечення життя людини. Джерелами поповнення продовольства є природні комплекси планети та технологічні комплекси із зберігання та переробки сільськогосподарської сировини і природних продовольчих ресурсів у харчові продукти. Харчові продукти неможна замінити ніякими з базисних елементів комплексу життєзабезпечення. Більшість видів продовольчих товарів неможна зберігати тривалий час, тому загроза втрати продовольства або доступу до нього означає максимально граничну небезпеку для живих людей як біосоціальних істот – смерть.

Світові обсяги виробництва продовольчих товарів свідчать про можливість суттєвого зниження рівня продовольчої кризи як у більшості країн, так і в окремих країнах. Проте одним із стримуючих факторів виступають умови формування продовольчих ринків, розподілу продовольчих ресурсів та забезпечення доступу до них з урахуванням впливу низки важливих факторів, включаючи результативність зовнішньої та внутрішньої політики, а також імпортозалежність як у сфері постачання продовольчих ресурсів, так і у сфері їх виробництва і взаємопов'язаних з ними галузях. Саме тому проблема продовольчої безпеки носить системний характер. А від рівня глибини розгляду її поняття, ієрархічної структури формування продовольчих ринків

та чинників їх стабільності залежить стабільність продовольчого забезпечення, національна безпека держав, тривалість, якість життя та щастя кожної людини!